Μαγικές Διαδρομές στην Τέχνη

5 βήματα δημιουργικής προσέγγισης των εικαστικών έργων στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό

Κατερίνα Τζαβάρα
Εκπαιδευτικός MSc- Συγγραφέας
tzava71@yahoo.gr

Οι τέχνες προσφέρουν ένα εύφορο πεδίο συνάντησης και αλληλεπίδρασης μεταξύ ανθρώπων διαφορετικής προέλευσης, κουλτούρας και εκπαίδευσης. Ειδικότερα, η εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες συμβάλει καθοριστικά στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα (Lai & Viering, 2012) και δημιουργεί τις προυποθέσεις για ένα «ανοιχτό σχολείο» στην κοινωνία και τον πολιτισμό (Σκέμπερη, 2010).

Δεξιότητες 21ου αιώνα (4cs)

1. Critical Thinking – Κριτική σκέψη

2. Creativity – Δημιουργικότητα

3. Collaboration – Συνεργασία

4. Communication – Επικοινωνία

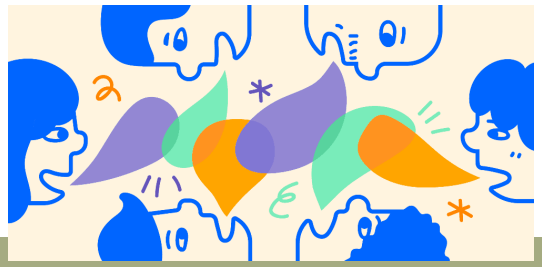

Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) (Κριτική σκέψη, Επικοινωνία, Συνεργασία, Δημιουργικότητα)
Ψηφιακή μάθηση 21ου αιώνα (4cs σε ψηφιακό περιβάλλον) (Ψηφιακή επικοινωνία, Ψηφιακή συνεργασία, Ψηφιακή δημιουργικότητα, Ψηφιακή κριτική σκέψη, Συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας)
Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας *(Κύκλοι Δεξιοτήτων ΙΕΠ, 2020).*

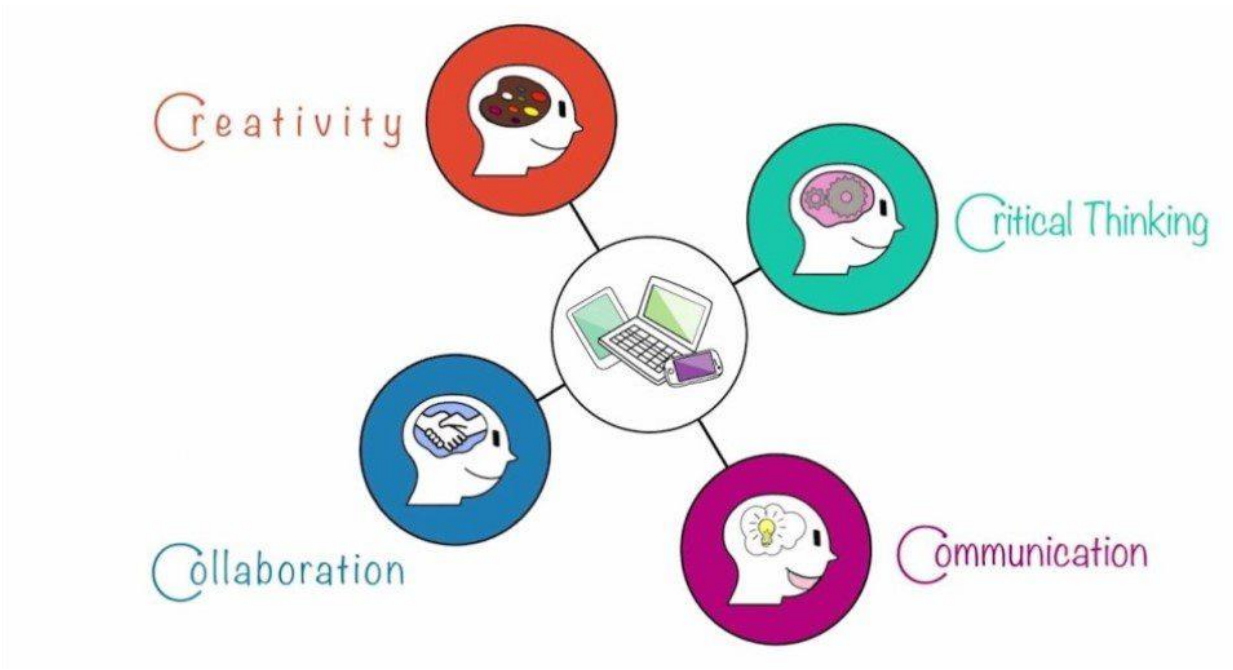

«Ανοιχτό σχολείο»: Δημοκρατική συμμετοχή, διαφάνεια, δικαιοσύνη, τοπική & περιφερειακή σύνδεση, νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, έμφαση στη σύνδεση του περιεχομένου σπουδών με τις ανάγκες της κοινωνίας, ποιότητα εκπαιδευτικού έργου, ενεργοί/αναστοχαζόμενοι εκπαιδευτικοί, διεπιστημονικότητα, διά βίου μάθηση *(OECD, 2005).*

Γιατί με Τέχνη;

Η δημιουργική προσέγγιση των εικαστικών έργων συμβάλει μέσα από την αποκωδικοποίηση της συμβολικής γλώσσας της Τέχνης όχι μόνο στην καλλιέργεια των γνωστικών δεξιοτήτων αλλά και στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών/-τριών, **στην ευαισθητοποίησή τους σε κοινωνικά θέματα, στην ψυχική τους ενδυνάμωση και στην καλλιέργεια δημοκρατικής συμπεριφοράς (UNESCO, 2010) και τρόπου δράσης ως μέλη μιας ομάδας (Τερζητάνου, 2016).**

Στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία το 50% του αναλυτικού προγράμματος διδάσκεται μέσα από εικόνες, εικαστικά έργα ή δραστηριότητες (Herne,1996).

Συνεργατική μάθηση – Ενεργοί πολίτες - Διαφορετικές ερμηνείες των γεγονότων - Ελεύθερη έκφραση
Αλληλεγγύη – Αποδοχή – Κοινωνική ευαισθησία

Βασικός στόχος στο 2ο Παγκόσμιο Συνέδριο – Σεούλ (UNESCO, 2010)
Η Εκπαίδευση στις Τέχνες για την αντιμετώπιση των κοινωνικών
και πολιτιστικών προκλήσεων στον σύγχρονο κόσμο

Γιατί με Τέχνη;

Αξιολογική διαχείριση των οπτικών πληροφοριών

Αντίληψη και ερμηνεία πέρα από το προφανές

Οπτικός Γραματισμός

Το παιδί θεατής (καταναλωτής), το παιδί κριτικός
και το παιδί παραγωγός εικόνων *(Γρόσδος, 2008)*

Βελτιωμένη επικοινωνία των μαθητών/-τριών

Τα παιδιά γίνονται ενεργοί και κριτικοί αναγνώστες εικόνων

Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών

Πρώτοι μεγάλοι παιδαγωγοί (Comenius,Rousseau,Froebel,Pestalozzi)
Ενσωμάτωση κάθε μορφής Τέχνης στα Αναλυτικά Προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης
Ηλικία στην οποία τα παιδιά έχουν φυσική ροπή προς τις Τέχνες και η αισθητική εμπειρία αποτελεί μέρος της υπόστασής τους.

Οι Τέχνες μπορούν να υποστηρίξουν τη μάθηση σε όλες τις περιοχές του ΑΠ καθώς αποτελούν ένα ολοκληρωμένο εργαλείο μάθησης εννοιών, γνώσεων και δεξιοτήτων που αφορούν όλα τα γνωστικά αντικείμενα

Οι Τέχνες διαχέονται σε όλο το πρόγραμμα, διαπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται με τις υπόλοιπες μαθησιακές περιοχές με στόχο τη διαθεματική προσέγγιση
(Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011)

Θεματική Ενότητα Τέχνες: Οι στόχοι της ενότητας επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της οπτικής, ακουστικής και αισθητικής αντίληψης, στην ενεργοποίηση της φαντασίας και της κριτικής σκέψης των παιδιών, μέσα από την επαφή με σημαντικά έργα της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και ποικίλα ερεθίσματα που καλλιεργούν το αισθητικό τους κριτήριο.
Παράλληλα ο δημιουργικός συνδυασμός υλικών και μέσων ενθαρρύνει τον μετασχηματισμό των προσωπικών βιω- μάτων των παιδιών σε καλλιτεχνική έκφραση, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενεργών πολιτών που διαχειρίζονται τις προκλήσεις της καθημερινότητας με ευαισθησία, επινοητικότητα και επιδεξιότητα (Υπ. Απ. Αριθμ. 160476/Δ1/2021)

Εικαστικές τέχνες και Σχολείο

Οι εικαστικές τέχνες εισχωρούν βαθιά στην προσωπικότητα του μικρού παιδιού μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες αισθητικής αγωγής.
Στηρίζονται σε μια νοητική διαδικασία που χρησιμοποιεί τη λειτουργία των συμβολισμών και του επιτρέπει να εκφράζεται ελεύθερα και δημιουργικά.

Ο σπουδαίος ρόλος του σχολείου έγκειται στην προσπάθεια να δημιουργήσει ευκαιρίες δράσης, να παρέχει τα κατάλληλα τεχνικά μέσα και τις συνθήκες ώστε τα παιδιά να συναντηθούν δημιουργικά με την Τέχνη.

Η μεγάλη πρόκληση για την/τον εκπαιδευτικό έγκειται στο να δημιουργήσει ατμόσφαιρα ασφάλειας και διάδρασης με τα έργα τέχνης και να τα μετατρέψει από άψυχα αντικείμενα σε ζωντανά δημιουργήματα που παρουσιάζονται, μιλούν, απευθύνουν πληροφορίες και απορίες (Γρόσδος, 2008) μεταφέρουν στάσεις ζωής (της εποχής, του δημιουργού τους).

Σύνδεση με Εργαστήρια Δεξιοτήτων

Θέτουν στο επίκεντρο τη νοητική διάσταση της δημιουργικής διαδικασίας, καθώς τα παιδιά καλούνται στα μαθήματα των Εικαστικών να κάνουν επιλογές, να πάρουν αποφάσεις, να προβληματιστούν, να συνθέσουν, να σκεφτούν αναλυτικά και αφαιρετικά, να επινοήσουν, να διερευνήσουν και ακόμα να σκεφτούν κριτικά (Υπ. Απ. 78075/Δ1/2022)

ΤΕΧΝΗ & ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Μάθηση μέσα από την Τέχνη

Κριτική σκέψη – Δημιουργικός διάλογος – Επιχειρηματολογία – Επικοινωνία – Αυτογνωσία
Μεταγνωστική διάσταση της γνώσης – Έρευνα και Δημιουργική Σκέψη

Οι τέχνες προσφέρουν ένα πεδίο αλληλεπίδρασης

Εμπειρία της καθημερινής ζωής

Επιστημονική πρακτική

Εργαστήρια Δεξιοτήτων
σε αντιστοιχία με τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών

Η επεξεργασία των έργων τέχνης γίνεται με την τεχνική του David Perkins
που αναφέρεται στις ρουτίνες σκέψης παρατηρώ, σκέφτομαι, αναλύω, εκφράζομαι

Στόχοι εκπαιδευτικών σχεδιασμών

- Αισθητικές εμπειρίες, το παιδί στο προσκήνιο
- Διεύρυνση αντιλήψεων, απόκτηση νέας γνώσης
- Οικοδόμηση αισθητικού κριτηρίου στο παιδί, ανάδειξη&καλλιέργεια δεξιοτήτων
- Αυθόρμητη γνωριμία και προσέγγιση του έργου των καλλιτεχνών
- Δημιουργική αξιοποίηση των έργων μέσα στη σχολική καθημερινότητα
- Παραγωγή πρωτότυπου καλλιτεχνικού & συγγραφικού έργου από τα παιδιά
- Ενδυνάμωση σχέσεων σεβασμού, αποδοχής, συνεργασίας και κριτικής σκέψης
- Καλλιέργεια πολιτιστικών αξιών στην προσχολική ηλικία

Μεθοδολογική προσέγγιση με το μοντέλο του D. Perkins

Συνομιλούμε ως παρατηρητές με το έργο τέχνης προκειμένου να οδηγηθούμε σε κριτικό στοχασμό

Στρατηγική παρατήρησης έρων τέχνης
Δράσεις – Ερωτήσεις – Διδακτικές ενέργειες

Πρώτη φάση: Χρόνος για παρατήρηση και ενεργοποίηση ενδιαφέροντος. Ο/Η εκπαιδευτικός υποκινεί το ένδιαφέρον μέσα από κάποιο θέμα της διδακτέας ύλης ή άλλη αφορμή. Μαθητές και μαθήτριες καλούνται να παρατηρήσουν αυθόρμητα τα έργα τέχνης προσεκτικά για λίγα λεπτά, και να κάνουν τις πρώτες παρατηρήσεις απατώντας σε κεντρικά ερωτήματα όπως: Τι βλέπετε; Ποια είναι τα βασικά στοιχεία του έργου; Τι συναισθήματα σας προκαλεί αυτός ο πίνακας; *(Κρατάμε σημειώσεις χωρίς να αξιολογούμε. Ακολουθεί μικρή διακοπή παρατήρησης για 1'-2', απομάκρυνση από το έργο, ηρεμία και ετοιμασία να δούμε κάτι που ίσως μας ξέφυγε. Οι απόψεις καταγράφονται στον πίνακα)*

Δεύτερη φάση: Ευρεία και περιπετειώδης παρατήρηση. Ο/η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα για να διεγείρει την προσοχή, όπως: Τι σας κάνει εντύπωση σε αυτό το έργο; Τι συμβαίνει εδώ; Αναζήτηση στοιχείων έκπληξης. Κάνουμε παρατηρήσεις για τα τεχνικά στοιχεία του έργου (χρώματα, σχήματα, όγκοι, σύμβολα), τον χώρο και τον χρόνο. Τι θα θέλατε να διευκρινίσουμε περισσότερο (καταγραφή). Εδώ, τα παιδιά αρχίζουν να ανασυνθέτουν τα δεδομένα με πιο δημιουργική ματιά.

(Κόκκος, 2009; Μέγα, 2011)

Μεθοδολογική προσέγγιση με το μοντέλο του D. Perkins

Τρίτη φάση: Αναλυτική, ξεκάθαρη και σε βάθος παρατήρηση. Οι μαθητές απαντούν σε ερωτήσεις, όπως: Υπάρχει ένα χαρακτηριστικό που σας έκανε εντύπωση; Αναζητήστε ένα γεγονός, μια «ιστορία» που δεν είδατε στην πρώτη παρατήρηση. Εντοπίστε σχέσεις και συνδυασμούς (προσώπων, αντικειμένων, χρωμάτων, κ.ά.). Γιατί πιστεύετε πως ο καλλιτέχνης το έκανε αυτό; Ποια αίθηση έχετε βλέποντας το έργο; Προσπαθούμε να απαντησουμε στα αρχικά μας ερωτήματα *(Εδώ γίνεται μία παύση για να περάσουμε στις επόμενες πιο διεισδυτικές παρατηρήσεις)*

Εστιάζουμε στις λεπτομέρειες, ξαναβλέπουμε το έργο από μακριά. Ποιες εκπλήξεις κρύβονται στο έργο και πώς; Τι θέλει ο δημιουργός του έργου «να δούμε»; Ποιο είναι το «μήνυμα» του έργου; Ποια σύμβολα υπάρχουν και πώς τα χρησιμοποιεί; Ποια στοιχεία του έργου έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα; Τι θα γινόταν αν αλλάζαμε ένα χρώμα, αν μετατοπίζαμε ένα αντικείμενο; *(Εδώ, προσθέτουμε τυχόν προηγούμενες γνώσεις για τον καλλιτέχνη και την εποχή του ώστε να εμβαθύνουμε στην ανάλυση. Εντοπίζουμε αποδείξεις και καταγράφουμε συμπεράσματα. Αξιοποιούμε τη συνεισφορά των μελών της ομάδας και ο/η εκπαιδευτικός διευκρινίζει τα βασικά στοιχεία για τον χωροχρόνο)*

Τέταρτη φάση: Ανασκόπηση της διαδικασίας. Ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να δουν πάλι τους πίνακες σε μια ολιστική προσέγγιση του έργου. Ενεργοποιείται η οργανωτική σκέψη των μαθητών-παρατηρητών, δίνονται οι τελικές απαντήσεις. Τελικά, τι «κρύβεται» πίσω από αυτό που βλέπουμε; *(Τα παιδιά μπορούν να χωριστούν σε ομάδες εργασίας).* Κάνουμε έλεγχο αν εναρμονίζονται οι τελικές ερμηνείες μας με ό,τι παρατηρήσαμε *(Ο/Η εκπαιδευτικός συνθέτει τις απόψεις των ομάδων με όσα κατέγραψε στον πίνακα. Γίνεται επαλήθευση π.χ. με υλικό παρουσίασης του έργου σε ειδικό έντυπο και τα παιδιά επιβεβαιώνουν ή όχι τις απόψεις τους. Στην ολομέλεια γίνονται συμπερασματικές τοποθετήσεις και λαμβάνονται αποφάσεις)*

(Κόκκος, 2009; Μέγα, 2011)

Διδακτικές ενέργειες

- Αξιοποιούμε εκπαιδευτικές τεχνικές (δραματοποίηση της ιστορίας που προκύπτει)
- Προβαίνουμε σε δράσεις Δημιουργικής Γραφής (σύντομο κείμενο για το βίωμα της παρατήρησης του έργου)
- Συνδέουμε με την ύλη του μαθήματος

Παρατηρήσεις

- Η πρόταση του D. Perkins στοχεύει περισσότερο στην ανάπτυξη κριτικοστοχαστικής σκέψης παρά στην ενδελεχή κατανόηση του έργου
- Πρέπει να δίνει την ευκαιρία στον παρατηρητή να διακρίνει τις δράσεις, τις ερωτήσεις και τις ενέργειες που οδηγούν στον στοχασμό
- Πρόκειται για σύνθετη νοοτροπία που δεν κατακτιέται αμέσως απαιτούν συχνή επανάληψη σαν μέρος της καθημερινότητας στη σχολική τάξη
- Τα στάδια πρέπει να ακολουθούν αυστηρά τη συγκεκριμένη διαδοχή που προτείνεται αλλά με μεγάλα περιθώρια στην ελευθερία επιλογής του τρόπου εφαρμογής
- Το μοντέλο προσφέρεται αυτόνομο από τα ΑΠΣ και μπορεί να εφαρμοστεί σε ποικίλλα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα τυπικής και μη τυπικής μάθησης και σε οποιοδήποτε έργο τέχνης (π.χ. ποίημα)

5 βήματα επιτυχίας!

1. Αισθητική προσέγγιση των εικαστικών έργων

«Βλέπω» το έργο τέχνης
με τις ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ και το ΑΙΣΘΗΜΑ

Τα εικαστικά έργα ως μέσο έμπνευσης και αφόρμησης

- για παιχνίδια φαντασίας
- για κίνηση στο χώρο
- για σωματική και καλλιτεχνική έκφραση
- για ανάπτυξη κοινωνικών & συναισθηματικών δεξιοτήτων
- για θετική στάση ζωής και ευαισθητοποίηση απέναντι στις κοινωνικές προκλήσεις
- για την ενδυνάνωση των σχέσων στην ομάδα και τη δημιουργία μελλοντικών ενεργών πολιτών

Σύνδεση με τις κύριες θεματικές ενότητες που διερευνούμε στο σχολείο

2. Τι προσελκύει το ενδιαφέρον των παιδιών (5 - 7 ετών) σε ένα έργο Τέχνης;

- Πίνακες που αναπαριστούν **κινήσεις, δράσεις**, γνωστές πόζες/στάσεις του σώματος (π.χ. κάποιον να τρέχει, να χορεύει, να εργάζεται, κ.λπ.)
- **Εκφράσεις συναισθημάτων** (αγάπη, γέλιο, έκπληξη, φόβος)
- Απλές συνθέσεις – **ένα κύριο πρόσωπο** και λίγα στοιχεία να το πλαισιώνουν
- **Ιδιαίτερες λεπτομέρειες** (ιμπρεσιονισμός, σουρεαλισμός, κυβισμός) το στοιχείο που προσέχουν πρώτο!
- **Λαμπερά**, ζεστά **χρώματα** και έντονα**, καθαρά σχήματα** χωρίς σκιές
- Εικόνες που αναπαράγουν **υλικά** (ύφασμα, μαλλί, γούνα, κλπ) και εγείρουν τις **αισθήσεις**
- **Εικόνες ανθρώπων** (μια γυναίκα, ένα μικρό) **και οικείων περιοχών** (σπίτι, σχολείο, πάρκο, παραλία, χωριό, κήπος)

3. Πώς «ξυπνάμε» το ενδιαφέρον των παιδιών για ένα έργο Τέχνης;

- ✓ Παρουσιάζουμε πίνακες με θέματα από την καθημερινότητα (οικεία γεγονότα, αντικείμενα, εκφράσεις, χειρονομίες, κλπ.)

- ✓ Επιλέγουμε έντονα εκφραστικά θέματα που προωθούν τη μίμηση και τη συμμετοχή με όλο το σώμα (τα παιδιά δεν «βλέπουν» μόνο με τα μάτια)

- ✓ Επιλέγουμε εικαστικές δημιουργίες που προκαλούν την περιέργεια και επιτρέπουν πολλαπλές ερμηνείες (φαντασία, ανακάλυψη, ατομικές ιστορίες, σύνδεση αφαιρετικού στοιχείου με πραγματικά αντικείμενα)

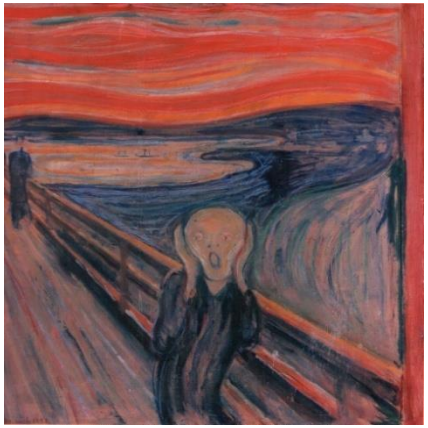

- ✓ Απευθύνουμε απλές ερωτήσεις που προωθούν την παρατήρηση, την καλλιέργεια της φαντασίας και την αναγνώριση της μοναδικότητας κάθε έργου (τι νομίζεις/τι νιώθεις όταν βλέπεις… πώς θα περιγράψεις τις εικόνες/τα χρώματα…;)
- ✓ Χρησιμοποιούμε σταδιακά εικαστικούς όρους περιγραφής σχημάτων/χρωμάτων

- ✓ Διαβάζουμε βιβλία σχετικά με την Τέχνη που δίνουν ιδέες για παιχνίδια – Πραγματοποιούμε επισκέψεις στο Μουσείο, την Πινακοθήκη, κλπ.

4. Πώς παρουσιάζω στην τάξη έναν πίνακα ζωγραφικής;

→ Τον τοποθετώ εξαρχής σε εμφανές σημείο (στον κύκλο, στον πίνακα, σε τοίχο, κ.α.)

→ Τον εμφανίζω ως έκπληξη (σε κουτί, σε πακέτο, σαν «γράμμα»)

→ Τον αποκαλύπτω (εκπ/κός ή παιδιά) κάτω από ένα πανί (φόδρα, τούλια ραμμένα, κλπ)

→ Τον εισάγω «μέσω τρίτου» σαν πρόσκληση (σε εγκαίνια μουσείου, έκθεσης ζωγραφικής, δημιουργία μουσείου στην τάξη)

→ Τον παρουσιάζω ως παιχνίδι-puzzle

→ Τον συνδέω ως εκπ/κό υλικό με το θέμα που διερευνούμε στο πρόγραμμα (π.χ. «πού αλλού μπορούμε να βρούμε/δούμε τοπία της άνοιξης;»)

→ Τον τοποθετώ ως διαφάνεια-φόντο (για σκηνικό, κλπ.)

→ Τον «ανακαλύπτουν» τα παιδιά ως κρυμμένο θησαυρό (παιχνίδι- αφόρμηση για θέμα ή ως βραβείο στη διαδικασία παιχνιδιού, κλπ)

5. Η σημασία των ερωτήσεων

Μέσα από τη διαδικασία των ερωτήσεων τα παιδιά:

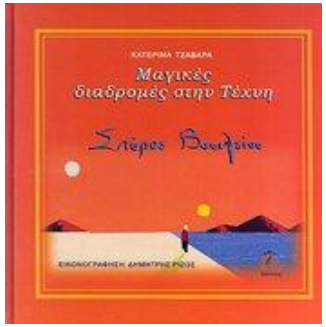

- Μαθαίνουν να εκτιμούν την Τέχνη
- Να φτιάχνουν δικές τους δημιουργίες μέσα από την κριτική των έργων
- Να εντοπίζουν και να περιγράφουν τα αισθητικά στοιχεία του έργου
- Να ενεργοποιούν τη φαντασία τους και να ανακαλύπτουν συσχετίσεις
- Να συγκρίνουν και να αξιολογούν, να ανακαλύπτουν και να στοχάζονται
- Να εκφράζουν προσωπική άποψη και να τεκμηριώνουν
- Να αποκτούν εξελικτικά την αίσθηση του χρόνου
- Να λειτουργούν στην ομάδα με αποδοχή, ενδιαφέρον και συνεργατικές δράσεις

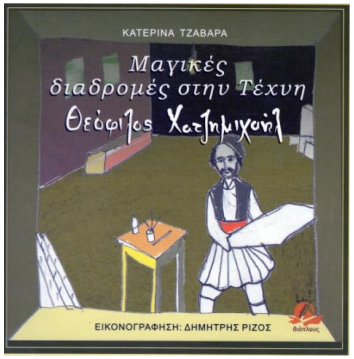

(Μπιρμπίλη, 2008)

ΣΤΑΔΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Πρόκληση ενδιαφέροντος

«Ανάγνωση» Έργου
(δομημένες ερωτήσεις)

Διαχείριση Συναισθημάτων

Εμψύχωση Έργου

Διαθεματική Σύνδεση
το έργο ως διδακτικό εργαλείο

Μεθοδολογική προσέγγιση που βασίζεται στα μοντέλα Feldman και Perkins

(Τζαβάρα, 2010)

Από την παρατήρηση στην ερμηνεία και αξιολόγηση

Παρατηρώ/Περιγράφω: Τι παρατηρείτε; Τι άλλο βλέπετε; Πώς θα περιγράφατε τον πίνακα σε κάποιον που δεν μπορεί να τον δει; Πώς θα περιέγραφες τα χρώματα/σχήματα;

2. **Αναλύω:** Πώς νομίζετε ότι έφτιαξε ο ζωγράφος αυτό το έργο; (φως, κίνηση, αντιθέσεις, μοτίβα, γραμμές, χρώματα, κλπ). Ποια αντικείμενα φαίνονται πιο κοντά σας/μακριά σας; Ποιο νομίζετε ότι είναι το πιο σημαντικό κομμάτι σε αυτόν τον πίνακα; Τι μπορείτε να μου πείτε γι' αυτόν τον άνθρωπο μέσα στο έργο;

3. **Συσχετίζω:** Τι σας θυμίζει αυτός ο πίνακας; Ποια αντικείμενα αναγνωρίζετε και ποια βλέπετε για πρώτη φορά; Πού αλλού έχετε ξαναδεί κάτι τέτοιο; Σε τι μοιάζει/διαφέρει αυτός ο πίνακας με την πραγματική ζωή;

Από την παρατήρηση στην ερμηνεία και αξιολόγηση

4. **Ερμηνεύω:** Τι τίτλο θα έδινες στον πίνακα; Τι ήχους θα έβγαζε αυτός ο πίνακας; Τι νομίζεις ότι συμβαίνει μέσα στην εικόνα; Γιατί πιστεύεις ότι ο ζωγράφος έφτιαξε αυτό το έργο; Αν ήσουν κι εσύ μέσα πού θα στεκόσουν, πώς θα ένιωθες και γιατί; Τι μας λέει ο πίνακας για εκείνη την εποχή;

5. **Αξιολογώ:** Τι σας αρέσει/δεν σας αρέσει στον πίνακα; Γιατί; Πώς σας κάνει να αισθάνεστε; Τι θα θυμάστε μετά από καιρό γι' αυτόν τον πίνακα; Γιατί πιστεύετε ότι θα έπρεπε να τον δουν κι άλλοι άνθρωποι/παιδιά; Αν ήταν δικό σας αυτό το έργο, πού θα το τοποθετούσατε και γιατί; Ποιος πίνακας (από τον ίδιο ζωγράφο) σας αρέσει περισσότερο και γιατί;

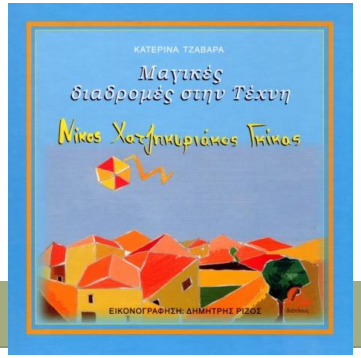

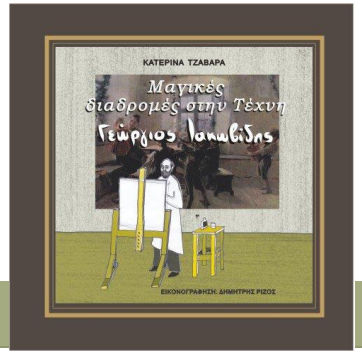

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

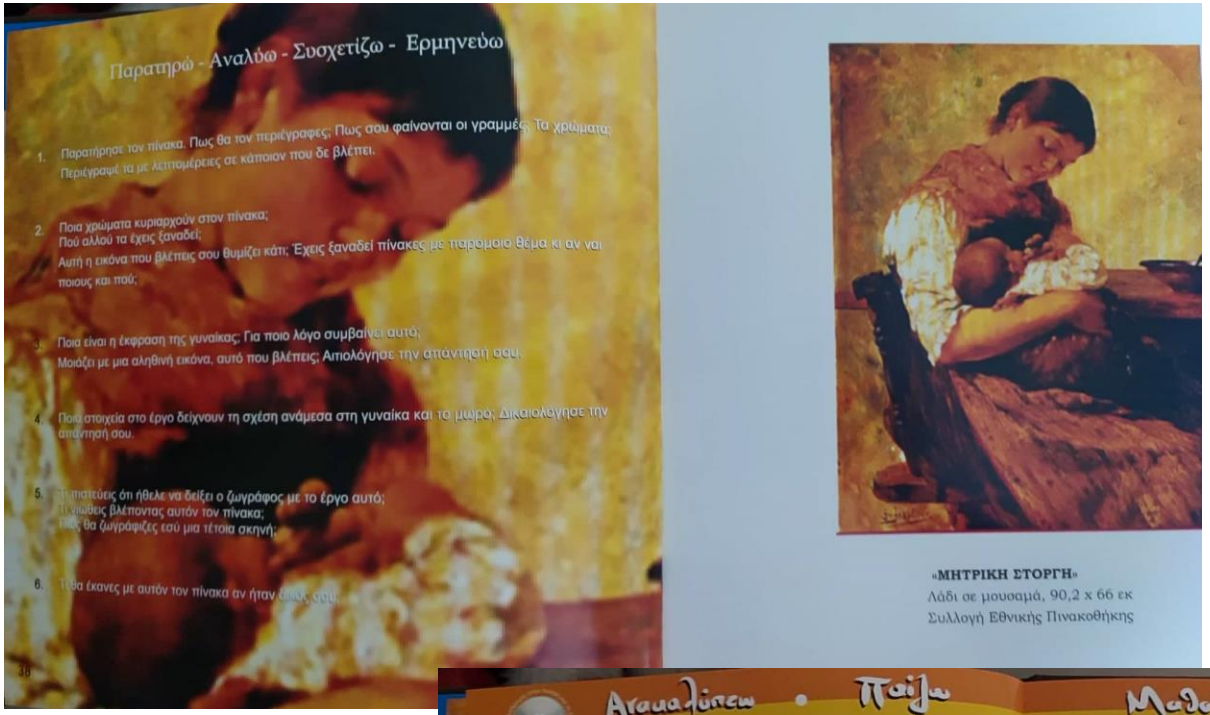

Παρατηρώ - Αναλύω - Συσχετίζω - Ερμηνεύω

1. Παρατήρησε τον πίνακα. Πως θα τον περιέγραφες; Πως σου φαίνονται οι γραμμές; Τα χρώματα;
   Περιέγραψέ τα με λεπτομέρειες σε κάποιον που δε βλέπει.
2. Ποια χρώματα κυριαρχούν στον πίνακα;
   Πού αλλού τα έχεις ξαναδεί;
   Αυτή η εικόνα που βλέπεις σου θυμίζει κάτι; Έχεις ξαναδεί πίνακες με παρόμοιο θέμα κι αν ναι ποιους και πού;
3. Ποια είναι η έκφραση της γυναίκας; Για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό;
   Μοιάζει με μια αληθινή εικόνα, αυτό που βλέπεις; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.
4. Ποια στοιχεία στο έργο δείχνουν τη σχέση ανάμεσα στη γυναίκα και το μωρό; Δικαιολόγησε την απάντησή σου.
5. Τι πιστεύεις ότι ήθελε να δείξει ο ζωγράφος με το έργο αυτό;
   Τι νιώθεις βλέποντας αυτόν τον πίνακα;
   Πώς θα ζωγράφιζες εσύ μια τέτοια σκηνή;
6. Τι θα έκανες με αυτόν τον πίνακα αν ήταν δικός σου;

«ΜΗΤΡΙΚΗ ΣΤΟΡΓΗ»
Λάδι σε μουσαμά, 90,2 x 66 εκ
Συλλογή Εθνικής Πινακοθήκης

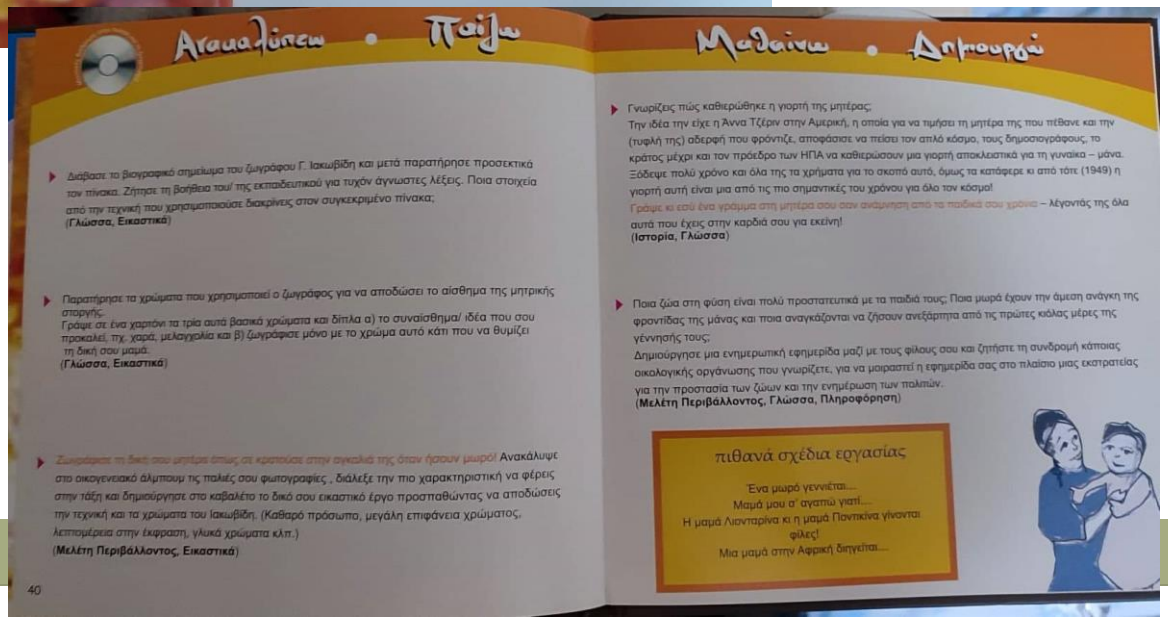

Αναλύω • Παίζω

- Διάβασε το βιογραφικό σημείωμα του ζωγράφου Γ. Ιακωβίδη και μετά παρατήρησε προσεκτικά τον πίνακα. Ζήτησε τη βοήθεια του/ της εκπαιδευτικού για τυχόν άγνωστες λέξεις. Ποια στοιχεία από την τεχνική που χρησιμοποιούσε διακρίνεις στον συγκεκριμένο πίνακα;
  (**Γλώσσα, Εικαστικά**)
- Παρατήρησε τα χρώματα που χρησιμοποιεί ο ζωγράφος για να αποδώσει το αίσθημα της μητρικής στοργής.
  Γράψε σε ένα χαρτάκι τα τρία αυτά βασικά χρώματα και δίπλα α) το συναίσθημα/ ιδέα που σου προκαλεί, πχ. χαρά, μελαγχολία και β) ζωγράφισε μόνο με το χρώμα αυτό κάτι που να θυμίζει τη δική σου μαμά.
  (**Γλώσσα, Εικαστικά**)
- Ζωγράφισε τη δική σου μητέρα όπως σε κρατούσε στην αγκαλιά της όταν ήσουν μωρό! Ανακάλυψε στο οικογενειακό άλμπουμ τις παλιές σου φωτογραφίες , διάλεξε την πιο χαρακτηριστική να φέρεις στην τάξη και δημιούργησε στο καβαλέτο το δικό σου εικαστικό έργο προσπαθώντας να αποδώσεις την τεχνική και τα χρώματα του Ιακωβίδη. (Καθαρό πρόσωπο, μεγάλη επιφάνεια χρώματος, λεπτομέρεια στην έκφραση, γλυκά χρώματα κλπ.)
  (**Μελέτη Περιβάλλοντος, Εικαστικά**)

40

Μαθαίνω • Δημιουργώ

- Γνωρίζεις πώς καθιερώθηκε η γιορτή της μητέρας;
  Την ιδέα την είχε η Άννα Τζέρβι στην Αμερική, η οποία για να τιμήσει τη μητέρα της που πέθανε και την (τυφλή της) αδερφή που φρόντιζε, αποφάσισε να πείσει τον απλό κόσμο, τους δημοσιογράφους, το κράτος μέχρι και τον πρόεδρο των ΗΠΑ να καθιερώσουν μια γιορτή αποκλειστικά για τη γυναίκα – μάνα. Ξόδεψε πολύ χρόνο και όλα της τα χρήματα για το σκοπό αυτό, όμως τα κατάφερε κι από τότε (1949) η γιορτή αυτή είναι μια από τις πιο σημαντικές του χρόνου για όλο τον κόσμο!
  Γράψε κι εσύ ένα γράμμα στη μητέρα σου σαν ανάμνηση από τα παιδικά σου χρόνια – λέγοντάς της όλα αυτά που έχεις στην καρδιά σου για εκείνη!
  (**Ιστορία, Γλώσσα**)
- Ποια ζώα στη φύση είναι πολύ προστατευτικά με τα παιδιά τους; Ποια μωρά έχουν την άμεση ανάγκη της φροντίδας της μάνας και ποια αναγκάζονται να ζήσουν ανεξάρτητα από τις πρώτες κάλλις μέρες της γέννησής τους;
  Δημιούργησε μια ενημερωτική εφημερίδα μαζί με τους φίλους σου και ζητήστε τη συνδρομή κάποιας οικολογικής οργάνωσης που γνωρίζετε, για να μοιραστεί η εφημερίδα σας στο πλαίσιο μιας εκστρατείας για την προστασία των ζώων και την ενημέρωση των παλιών.
  (**Μελέτη Περιβάλλοντος, Γλώσσα, Πληροφόρηση**)

πιθανά σχέδια εργασίας

Ένα μωρό γεννιέται....
Μαμά μου σ' αγαπώ γιατί....
Η μαμά Λιονταρίνα κι η μαμά Ποντικίνα γίνονται φίλες!
Μια μαμά στην Αφρική διηγείται....

Εμφανίζεται το εικαστικό έργο στην τάξη

1η φάση δράσεων (2 διδακτικές ώρες)

Προσεγγίζουμε το έργο μέσα από το πλαίσιο ερωτήσεων

Κάθε παιδί επιλέγει να μεταμορφωθεί σε ένα στοιχείο του έργου (σχήμα, αντικείμενο, πρόσωπο, ζώο, χρώμα, γραμμή, κλπ.). Δίνει όνομα στον ρόλο του και στέκεται ανάλογα (κίνηση) σε όποιο σημείο της αίθουσας επιλέξει. Δημιουργούνται «συμπλέγματα» ηρώων.

Εμψύχωση του έργου
με λόγο – κίνηση - κατασκευή - θεατρική δράση

2η φάση δράσεων (1 διδακτική ώρα)

Κάθε παιδί κατασκευάζει με κολλάζ ή λαδοπαστέλ τον ήρωα που υποδύθηκε σε μεγάλη επιφάνεια (πρόσωπο ή σώμα ή μικρή λεπτομέρεια)

Δημιουργούνται μικρές θεατρικές σκηνές στην τάξη και αυθόρμητοι θεατρικοί διάλογοι μεταξύ των χάρτινων ηρώων

3η φάση δράσεων (2 διδακτικές ώρες)

Επιστρέφουμε στην ολομέλεια και μετασχηματίζουμε τους διαλόγους σε ολοκληρωμένη ιστορία.
Ο/Η εκπαιδευτικός την καταγράφει.
Τα παιδιά εικονογραφούν

4η φάση δράσεων (1 διδακτική ώρα)

Δραματοποιούμε την «ιστορία» του έργου σύμφωνα με τις σημειώσεις που καταγράψαμε από τη διαδικασία

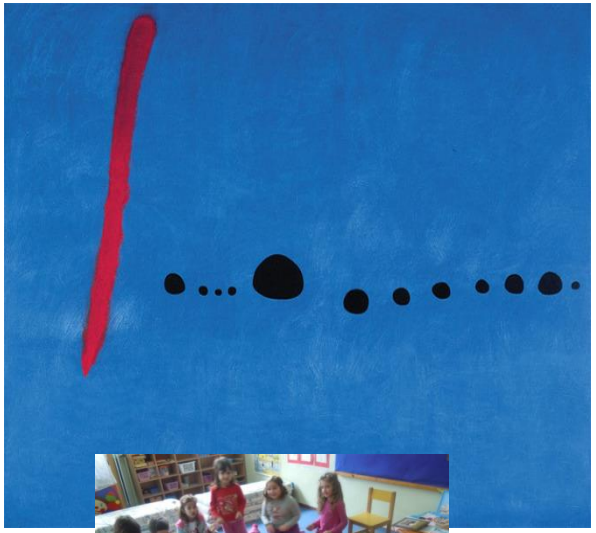

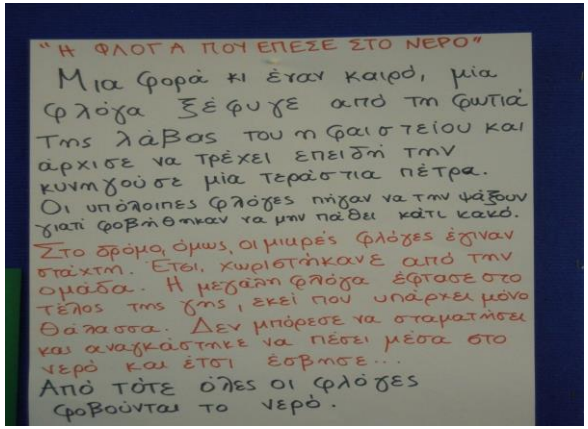

"Η ΦΛΟΓΑ ΠΟΥ ΕΠΕΣΕ ΣΤΟ ΝΕΡΟ"

Μια φορά κι έναν καιρό, μια φλόγα ξέφυγε από τη φωτιά της λάβας του φραιστείου και άρχισε να τρέχει επειδή την κυνηγούσε μία τεράστια πέτρα. Οι υπόλοιπες φλόγες πήγαν να την ψάξουν γιατί φοβήθηκαν να μην πάθει κάτι κακό. Στο δρόμο, όμως, οι μικρές φλόγες έχασαν τον δρόμο. Έτσι, χωρίστηκαν από την ομάδα. Η μεγάλη φλόγα έφτασε στο τέλος της γης, εκεί που υπάρχει μόνο θάλασσα. Δεν μπόρεσε να σταματήσει και αναγκάστηκε να πέσει μέσα στο νερό και έτσι έσβησε...

Από τότε όλες οι φλόγες φοβούνται το νερό.

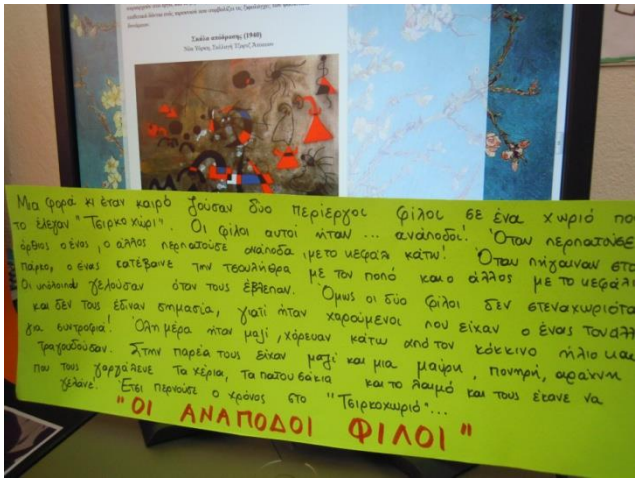

Σκάλα αναρρίχησης (1940)

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσαν δύο περίεργοι φίλοι σε ένα χωριό που το έλεγαν "Τσιρκοχωρί". Οι φίλοι αυτοί ήταν ... αναπόδοι! Όταν περπατούσε ο ένας, ο άλλος περπατούσε ανάποδα (με το κεφάλι κάτω)! Όταν πήγαιναν στο παρκο, ο ένας κατέβαινε την τσουλήθρα με τον πισινό και ο άλλος με το κεφάλι. Οι υπόλοιποι γελούσαν όταν τους έβλεπαν. Όμως οι δύο φίλοι δεν στεναχωριόταν και δεν τους έδιναν σημασία, γιατί ήταν χαρούμενοι που είχαν ο ένας τον αλλ για διατροφή! Όλη μέρα ήταν μαζί, χόρευαν κάτω από τον κόκκινο ήλιο και τραγούδουσαν. Στην παρέα τους είχαν μαζί και μια μαϊμού, πουπουλή, αρκούδα που τους χαρίζανε τα χέρια, τα πόδια και το λαιμό και τους έκανε να γελάνε. Έτσι περνούσε ο χρόνος στο "Τσιρκοχωρί"...

"ΟΙ ΑΝΑΠΟΔΟΙ ΦΙΛΟΙ"

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η τέχνη προάγει τον κριτικό και δημιουργικό στοχασμό των μαθητών.

Η παρατήρηση των έργων τέχνης λειτουργεί ως μέσο για την επίτευξη μαθησιακών στόχων και ενεργοποιεί πολλαπλές δεξιότητες στα παιδιά.

Η κατάκτηση δεξιοτήτων και μαθησιακών στόχων επιτυγχάνεται μέσα από οργανωμένες δραστηριότητες παρατήρησης των εικαστικών έργων με τη χρήση των κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων (ερωτήσεις, τεχνικές παρατήρησης, εμψύχωση εκπαιδευτικού).

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Herne, S. *Ed.+ (1996). Art in the primary school, London: Tower Hamlets Primary Art Curriculum Working Group.
Lai, E. R. & Viering, M. (2012). Assessing 21st Century Skills: Integrating Research
Findings. Pearson, Paper presented at The National Council on Measurement
in Education, Vancouver, B.C. Ανακτήθηκε από: https://www.semanticscholar.org/paper/Assessing-21-st-Century-Skills-%3A-Integrating-on-in-Lai-Viering/d0a64ed0dcbd7ea9c88d8f7148189094e5340c02 στις 27/10/2022
OECD, (2005). Education at a Glance: OECD Indicators 2005, Paris: OECD Publications.
Olson, I. (2000). *The Arts and Critical ThinkingThinking in American Education*. Connecticut, London: Bergin and Garvey Westport.
Perkins, D. (1994). *The Intelligent Eye: Learning to think by Looking at Art*. Los Angeles: The Getty Education Institute for the Arts.
UNESCO (2010). The Second World Conference on Arts Education Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education. Ανακτήθηκε από: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Seoul_Agenda_EN.pdf στις 20/10/2022

Γρόσδος, **Σ. (2008). Οπτικός γραμματισμός και πολυτροπικότητα. Ο ρόλος των εικόνων στη γλωσσική διδασκαλία στο βιβλίο γλώσσας της β' δημοτικού. (Μεταπτυχιακή διατριβή) Θεσσαλονίκη: Παιδαγωγική Σχολή Α.Π.Θ.**
Κόκκος, Α. (2011). *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
Μέγα, Γ. (2001). Η αξιοποίηση της αισθητικής εμπειρίας στην Εκπαίδευση. Στο Μείζον Νέο Σχολείο (Σχολείο 21ου αι.) – Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου, Μέρος 2ο: Μαθησιακές περιοχές, Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011.
Μπιρμπίλη, Μ. (2015). Προς Μία Παιδαγωγική του Διαλόγου. Η Σημασία και ο ρόλος των ερωτήσεων στην Προσχολική Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: ΣΟΦΙΑ.

Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό, τ.Α, Γενικό Μέρος, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 62-80.
Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση. Υπουργική Απόφαση Αριθμ. 160476/Δ1/2021. ΦΕΚ 5961/Β/17-12-2021. Ανακτήθηκε από: https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/protobathmia-ekpaideuse/upourgike-apophase-160476-d1-2021.html στις 20/10/2022
Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα των Εικαστικών στο Δημοτικό Σχολείο. Υπουργική Απόφαση 78075/Δ1/2022 - ΦΕΚ 3415/Β/1-7-2022. Ανακτήθηκε από: https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/protobathmia-ekpaideuse/upourgike-apophase-78075-d1-2022.html στις 27/10/2022

Τερζητάνου, Χ. (2016). Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού ρατσισμού με τη βοήθεια των τεχνών: παραδείγματα εκπαιδευτικών εργαλείων και δραστηριοτήτων. Στο Γρόσδος, Σ., Κόπτσης, Α., Ρουμπίδης, Χ., Τσιβάς, Α. (επιμ.) (2016). Σχολική Βία και Εκφοβισμός, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου, 8-10 Απριλίου 2016. Θεσσαλονίκη: Περιφερειακή Διεύθυνση Π.Ε. & Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας.
Σκέμπερη, Λ.. «Τέχνη και εκπαίδευση: η συμβολή της τέχνης στο εκπαιδευτικό έργο ή για μια εκπαίδευση του μέλλοντος». Συνεργασία, 2010 (2).